

VONDSTEN IN DE NIEUWE HERVORMDE KERK

door Peter Yska en Tineke Hazeu

De afgelopen maanden is hard gewerkt om de Nieuwe Hervormde Kerk aan de Horsterweg te renoveren. Renovatie betekent dikwijls beperkt afbreken en vervolgens herstellen en verbeteren. Bij afbreken kan men, zeker in oudere gebouwen, nog wel eens iets verrassend tegenkomen. Dat gebeurde ook tijdens de renovatie van de kerk aan de Horsterweg. De vondsten waren misschien niet spectaculair, maar voor de geschiedenis van Ermelo wel interessant. Belangrijk is dat (bestuurs-) leden van de Oudheidkundige Vereniging "Er-meloo" (OVE) van dergelijke vondsten op de hoogte worden gesteld. Zij komen graag kijken en kunnen vaak de historische waarde van dergelijke vondsten voor de geschiedenis van Ermelo inschatten. Verder zijn ze in staat zeker te stellen, als dat fysiek mogelijk is, dat het gevondene behouden blijft. Vooral, nu het er op lijkt dat museum 'Het Pakhuis' er komt, is het interessant dat vondsten bewaard blijven. Na tijdelijke opslag in een depot is het daarna altijd mogelijk ze aan het publiek te tonen. Voor iedereen die dus iets bijzonders tegenkomt, klein of omvangrijk, geldt dan ook dat ze even contact moeten opnemen met iemand van de OVE.

Deze bijdrage gaat over twee vondsten uit de Nieuwe Hervormde Kerk aan de Horsterweg: een papieren zak en een verblijf voor onderduikers.



Een papieren zak

Bij het verwijderen van dakplaten vond een medewerker een papieren zakje.

Hij gooide het gelukkig niet meteen weg maar bekeek het eens goed en vond de vondst bijzonder. Vervolgens regelde hij dat het bij de OVE terecht kwam.

Vooral het opschrift: W. Hoek, Centra, Putterweg 10, Ermelo trok zijn aandacht. Vermoedelijk is het zakje, na gebruik, tijdens de bouw van de kerk in 1938 - 1939 achter de dakplaten terechtgekomen. Na zeventig jaar kwam het weer tevoorschijn om nu haar verhaal te vertellen.

Wie was W. Hoek?

Veel oudere Ermeloërs herinneren zich misschien het winkeltje aan de Putter-

weg, in de buurt van de Oude Kerk, nog wel. Vermoedelijk weten sommigen zich zelfs nog hoe de persoon Hoek, eigenaar van de winkel, er uit zag. Voor degene die geen weet meer van hebben van het winkeltje en de eigenaar geeft een foto en het bevolkingsregister in het gemeentearchief misschien uitkomst. Willem Hoek, de kruidenier aangesloten bij de 'Centra' winkelorganisatie, werd geboren in Maartensdijk op 25 januari 1898 als zoon van Dirk Hoek en Errusje Woudenberg. Zijn vrouw, Willemina Anna van Kolfschoten, zag het levenslicht in Amerongen op 25 november 1898.



De Centrawinkel van Hoek aan de Putterweg

Zij was een dochter van Dirk Kolfschoten en Cornelia Elizabeth van Lunte-ren.

Vanuit Woudenberg kwamen het echtpaar in oktober 1930 naar Ermelo om zich te vestigen op nummer Aa80, later Putterweg 10 (de plaats waar nu notaris-kantoor W.J. Doorn is gevestigd). Wanneer de winkel is opgeheven, is op dit moment nog niet bekend. Het gevonden papieren zakje vormde dus een aanleiding om weer een klein stukje verdwenen geschiedenis van Ermelo vast te leggen.

Een slaapplek voor onderduikers

Om een kabel aan te leggen voor de nieuwe noodverlichting in de Nieuwe Kerk moest men ook onder de vloer. Bij die werkzaamheden bleek de te verwijderen oude kabel onder en door een dikke, nog in prima staat verkerende, laag stro te lopen. Dit handge-dorste stro, met een oppervlakte van 3 bij 3 meter en een dikte van ± 20 centimeter, lag achter de fundering gelegen bij binnenkomst via de hoofdingang aan de rechterkant van de kerk. Begin jaren zeventig in de vorige eeuw was men dat stro ook al eens tegengekomen bij het leggen van de oude kabel. Toen is er echter heel weinig ruchtbaarheid aan die vondst gegeven. Slechts enkelen wisten er van. Wel begreep men dat het stro wat met onderduikers te maken had.

Meerdere vondsten

De medewerkers die onder de vloer actief waren, troffen bij het stro een zak met tabaksbladeren aan. Dit

wekte nog meer hun nieuwsgierigheid. Bij verder onderzoek kwamen ze ook nog een petroleumstel tegen dat ongeveer halverwege de route stond waarlangs de onderduiker(s) zich verplaatste(n). De persoon / personen die gebruik maakte(n) van het onderkomen kwamen via een kleine toegang, in het stookhok min of meer verborgen achter de pijpen van de centrale verwarming, onder de vloer. Na passeren van de toegang moesten ze ongeveer 15 meter kruipen eer ze bij het stro waren.

De medewerkers van nu vonden, anders dan rond 1970, de vondsten wel belangrijk. Zij informeerden daarom de OVE. Enkele leden gingen vervolgens op onderzoek uit om te achterhalen wie er van die verblijfplaats gebruik hebben gemaakt. Al spoedig werden verschillende namen genoemd die, na wat gepraat, weldra weer van het lijstje verdwenen. Tenslotte bleef één naam over: Evert Pol.

Wie was Evert Pol?

Volgens het bevolkingsregister van de gemeente Ermelo woonde hij in de Torenlaan in een woning tegenover de firma Van de Broek. Pol had daar een opleidingsinstituut voor typen en steno. In het dorp sprak men toen meestal over het 'KIM'. De drie letters stonden voor: 'Kennis Is Macht'. Later verhuisde het opleidingsinstituut van de Torenlaan naar de Amalia van Solmslaan 5 (hoek Wilhelminalaan), de oorspronkelijke woonplaats van

de moeder van Pol.

Via zoon Paul, die nog in Ermelo woont, viel te achterhalen dat vader Evert in de oorlog bij de luchtbeschermingsdienst zat. Regelmatig moest hij dan, zowel overdag als 's nachts, vanuit de toren van de Nieuwe Kerk uitkijken naar geallieerde (lees: vijandelijke) vliegtuigen. Zoon Paul vertelde ook dat zijn vader, als er razzia's door de Duitsers verwacht werden, gebruik maakte van de verblijfplaats onder de vloer in de kerk. Wie daar meer gebruik van maakten was bij hem niet bekend.



Stro dat op de onderduikplaats ligt
(Foto: Steven van Loo)

Oproep

Wat onder de vloer is aangetroffen, duidt er op dat er meerdere personen gebruik van maakten. Misschien moeten die personen gezocht worden in de kring van de luchtbeschermingsdienst.

Wie heeft, om het verhaal compleet te maken, nog aanvullende informatie? uw bijdrage wordt bijzonder op prijs gesteld.



De doorgang in de uerwarmingsruimte
(Foto: Steven van Loo)